



FECR-İ ÂTİ'NİN EDEBÎ FAALİYETLERİ ÇERÇEVESİNDE RÛBAB MECMUASI'NDA ÖNE ÇIKAN EDEBİYAT TARTIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

*Ayşe Duygu YAVUZ***

ÖZET

Osmanlı'nın son yıllarından itibaren özellikle 1901-1912'de öne çıkan edebiyat tartışmalarına odaklanıldığında edebiyat topluluklarının sanat görüşlerini mecmualar aracılığıyla açıkladığı görülür. Her topluluk kendini tanımlama ve mottosunu ilan etmede genellikle kendisinden önceki toplulukların sanat görüşlerini temel alır. Bu noktada belli bir gruba mensup olduğunu beyan eden yazarların diğer mecmualar etrafında bir araya gelen yazarlar ve bağımsız yazarlarla kurduğu organik bağ önem taşımaktadır. Dolayısıyla söz konusu dönemde yer alan bir edebiyat topluluğunun faaliyetleri ele alınırken yazarların yaratım sürecinde beslendikleri kanallar göz ardı edilmemelidir. Söz gelimi, Fecr-i Âti sanat anlayışından söz ederken Edebiyat-ı Cedide'yi zikretmesi sebebiyle inceleme metodu olarak sadece Fecr-i Âti'ye değinmek edebî tartışmaları bütüncül biçimde yorumlamanın önüne geçecektir. Topluluklar arasındaki mutlak bağ, onların birbirlerinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini ortaya koyar. Bu görüşten hareketle, bu çalışmada Fecr-i Âti topluluğunun diğer edebiyat çevreleriyle ilişkisi üzerinden, *Rûbab* mecmuası etrafında gerçekleşen edebî tartışmalar değerlendirilmiştir. Edebî faaliyetlerin nasıl bir ortamda ortaya çıktığını anlamak için tarihsel arka plan çerçevesinde edebiyat çevrelerinin deneyimlerini aktarmaya özen gösterilmiştir. Dönemin edebiyat eleştirisi anlayışına dair sunduğu ipuçları ve eleştiri anlayışındaki değişimi göstermesi bakımından *Rûbab* mecmuasının önemine dikkat çekilmiştir. Örneğin Şahâbeddin Süleyman'ın *Çıkmaz Sokak* piyesi ahlaki ölçütler bakımından eleştirilirken, Hüseyin Rahmi'nin *Cadı* romanı teknik özelliklerine göre değerlendirildiğinden edebiyat eleştirisinde öznelden nesnel bir dönüşüm söz konusudur. Böylelikle *Rûbab*'da yer alan başlıca edebî tartışmalara değinilerek edebî eleştirinin nasıl gerçekleştirildiğine temas edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fecr-i Âti, *Rûbab*, edebî topluluklar, edebiyat eleştirisi

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Bilkent Üniversitesi, El-mek: asklepion8@gmail.com

CONSIDERATION OF THE PROMINENT DISCUSSIONS IN RUBAB MAGAZINE WITHIN THE LITERARY WORKS OF FECR-İ ATİ

ABSTRACT

If one focuses on the literary debates that are significant in the late Ottoman period, particularly from 1901 to 1912, it can be seen that literary groups declare their views of art through periodicals. Each group, to describe and declare its own motto, takes its predecessor's view of art as a basis. At this point, the organic link between the authors, who declare that they belong to a particular group, and other ones, who came together around other periodicals, and independent authors, become important. Accordingly, when discussing the activities of a literary group through the period mentioned above, one should not put aside the links that have been useful for authors through process of writing. For instance, when mentioning about Fecr-i Âti's view of art, referring only to its own structure as a method of research, on the ground that it cites Edebiyat-ı Cedide, prevents literary arguments to be entirely interpreted. That strict connection between the groups shows that they cannot be evaluated independent from each other. Thus, in this article, literary debates that took place around the periodical *Rûbab* are discussed in detail through the relation between Fecr-i Âti and other literary groups. In order to examine in which conditions the literary activities came forward, it is aimed to be reflected the experiences of literary groups on the basis of an historical background. Because it gives some clues about the understanding of the literary criticism of that period and shows how that understanding varied, *Rubab* is pointed out as an important periodical. For instance, on the one hand Şahâbeddin Süleyman's play named *Çıkmaz Sokak* were criticized in terms of moral values, but on the other hand Hüseyin Rahmi's novel named *Cadı* were criticized in terms of its technical properties. This can be seen as a transition in literary criticism from subjective to objective. In this way, this article, by dealing with the leading literary debates that took place in *Rûbab*, discusses how literary criticism was practiced at that time.

Key Words: Fecr-i Âti, *Rûbab*, literary groups, literary criticism.

Siyasi Olayların Gölgesinde Yeni Bir Dergi Doğuyor:

Fecr-i Âti Encümen-i Edebîsi'nin toplanış hikâyesi ve *Rûbab* mecmuasının oluşum sürecini işlerken, edebî çevrelerin faaliyetlerini kendi içinde çözümleyebilmek için dönemin siyasî olaylarının edebiyata nasıl yansımış olduğuna değinmek yerinde olacaktır. 21 Temmuz 1905'de Osmanlı padişahı II. Abdülhamid (1876-1909)'e tüm önlemlere rağmen, Ermeni komitacılar tarafından bombalı saldırıda bulunulur.¹ “Yıldız Suikasti” olarak da zikredilen bu saldırıdan tesadüf eseri kurtulan padişah, sıkıyönetimin etkisini artırır. Yayın dünyası açısından düşünülürse yoğun sansürün uygulandığı bir dönemin varlığından bahsedilebilir. 1. Meşrutiyet ve istibdat dönemi adıyla anılan bu dönemi İsmail Habib Sevük, *Edebî Yeniliğimiz* isimli kitapta şu ifadelerle aktarır:

¹ Padişahın yönetimine karşı oluşundan Tevfik Fikret, suikastın başarısız olmasından üzüntü duyar. Bu olayı ve hissettirdiklerini “Bir Lâhza-i Teahhür” isimli şiirinde anlatır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



“Artık istibdat, hava gibi ciğerlere girecek maddî bir şekil almıştı. Artık edebiyat değil, her çeşit ses bile meflûçtu. Bu koyu karanlık senelerce, beş altı yıl daha, gittikçe kefâsetini arttırarak devam etti” (358). Bu dönemin beraberinde getirdiği kısıtlamalar, *Servet-i Fünun* dergisinde yazıları çıkan Edebiyat-ı Cedide Topluluğu'nun 1901'den 1908'e kadar faaliyet gösterememesine yol açmıştır. Kenan Akyüz *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri: 1860-1923* adlı kitabında topluluğun bu tarihlerde daha çok fennî konulara veya aktüaliteye yönelen yazılar yayımladığından bahseder ve 1901-1902'ye ait sayılarda *Aşk-ı Memnû*, *Mai ve Siyah* ve *Eylül* gibi tanınmış eserlerin tefrika edilmiş olduğu bilgisini ekler. Nihayet, 1908 Meşrutiyeti'nin ilan edilmişinden sonra yayın dünyasında baskı evresi sona erer.

1908'de aralarında Şahâbeddin Süleyman, Müfit Ratib ve Ali Canib'in bulunduğu İstanbul Hukuk Mektebi öğrencilerinin bazıları ilk olarak, okulun bahçesindeki edebiyat sohbetlerinde bir araya gelir. Çam altı sohbetlerinde Batılı yazar ve şairlerle birlikte Edebiyat-ı Cedidecilerin eserleri okunur. Cenab Şahâbeddin'in şiirlerini, simbolizm üzerine yazılarını, Ahmet Haşim'in ve Emin Bülend'in şiirlerini takip etmeye çalışırlar. Bu uğraşı bazıları için mektep hayatını aşmaya başlar. Reşat Fevzi, *Servet-i Fünun*'da çıkan “Fecr-i Âti Nasıl Bir Teşekküldü?” başlığını taşıyan yazı dizisinde gençlerin sanatla uğraşma arzuları karşısında mektep eğitiminin pek de tatmin edici olmadığını Köprülüzade Mehmet Fuat'tan bir alıntıyla aktarır: “Mektep beni, bu vaziyette çok sıkmıştır. Burası istediğim bir ilim ve sanat müessesesi olmaktan uzaktı. Bunu gördükten sonra fazla durmayı manasız buldum ve mektepten çıktım” (218).

Enver Töre'nin *Fecr-i Âti'nin Kurucularından Müfit Râtip Makaleleri* adlı kitabında Fazıl Ahmet'in verdiği bilgiler ışığında topluluğun iki toplanma yeri olduğundan söz edilir. “Biri Ahmet Samim'in dayısı Âsım Bey'in delâletiyle Babîâlî'nin karşı köşesindeki Hilal matbaası; diğeri Müfit Râtip'in Şehzadebaşı'ndaki baba evidir”(16). Aktarılanlara göre Fecr-i Âti üyeleri bu toplantılarını disiplin içinde gerçekleştirir. Öyle ki, toplantılara iki kez mazeret bildirmeksizin katılmayanların toplulukla ilişkisi kesilir. Çeşitli gazete ve dergilerde dağınık biçimde yazıları çıkan genç şair ve yazarlar 20 Mart 1909 tarihinde İstanbul'da çıkmakta olan *Hilal* gazetesinin matbaasında daha geniş bir kadroyla, okul yıllarından sonraki ilk toplantılarını gerçekleştirirler. İlk toplantıda Refik Halid, Tahsin Nahid, Hamdullah Subhi, Müfid Ratib, Emin Bülend, Şahâbeddin Süleyman, Ahmet Samim, Celal Sâhir, Yakub Kadri, Ali Sühâ, Cemil Süleyman, Mehmed Behçet, Köprülüzade Mehmet Fuat gibi isimler yer alır. Daha sonra topluluğun başkanı ilan edilen Faik Ali'nin önerisiyle Fecr-i Âti adını alırlar. Refik Halit Karay, “Sina-yı Emel ve Fecr-i Âti” başlıklı yazısında topluluğun bu isimle mütevazı bir duruş sergilediğine dikkat çeker:

Zira fecr, lügat bakımından güneş, ufkun altında 18 dereceye vasıl olduğu zaman tan yerinde hâsıl olan hafif kızılık demektir; güneşin doğuşu manasına gelmez. Nitekim şafak da batıktan sonra garpta görülen aynı renge denir. Fecr-i Âti terkinde, bu itibarla kendini küçük görme ve gösterme nezaketi vardır: O kızılığı bile ancak âtiye, sonraya vaat ediyor (Dizdaroğlu, *Fecr-i Âti Topluluğu* 88).

Servet-i Fünun'un sahibi Ahmet İhsan Bey, Fecr-i Âti'ye kendi dergisinin sayfalarını açmıştır. Böylece topluluk, adını ilk olarak 25 Mart 1909'da *Servet-i Fünun* dergisinde yayımlanan bir haberle duyurur. Bu vesileyle, Fecr-i Âti adının hemen altında yer alacak olan Şahâbeddin Süleyman'ın “Sanat şahsi ve muhteremdir” sözü de ilan edilmiş olur: “Âti için ümitlerle mâlâmâl olan edebiyatımızın seyr-i batısına ihtiyaç ve istidad-ı vatanla mütenasip bir cereyan-ı feyz ve tekâmül vermek üzere teşekkül eden bu heyetin düstur-i esas-i mesleği şudur: Sanat şahsî ve muhteremdir” (*Tevcihat ve Havâdis* 1909: 147). *Edebiyat Tarihimizden*'de Yakup Kadri Karaosmanoğlu bu mottoyu şöyle izah eder: “Kalemimizi herhangi bir fikir cereyanının, herhangi bir ideolojinin emrine vermekten kaçınıyor; yalnız kendi hislerimize, kendi zevkimize göre bir güzellik yaratma çabası içinde çırpınıyorduk” (40). Yakup Kadri'nin cümlelerinden hareketle, Fecr-i Âti'ye göre sanatta, toplumsallıktan önce bireyselliğe öncelik verilmesi söz konusudur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



1908 Meşrutiyeti'nin sonrasında tecrübe edilen politik süreç, edebî açıdan da kaotik bir ortamın oluşmasına zemin hazırlar. İttihat ve Terakki yanlısı veya aleyhtarı olan yayınların bir arada olduğu bir edebî ortam söz konusu iken; diğer yandan böylesi bir ortamda tarafsızlığını korumaya çalışan gazete ve dergilerin icraatlarını sürdürmeye çalıştığı gözlemlenir. Edebiyat-ı Cedidecilerin ardından yetişecek Fecr-i Âticiler için nisbeten daha özgür biçimde ürün verecekleri bir ortam sunan bu evre, politik çalkantılar sonucunda, onları taraf tutmaya sevk edecek olayları beraberinde getirir. Sanat görüşlerini açıklamaya başlayan encümenin dergi etrafında ürün vereceği bu süreçte Ahmet Samim, Şahâbetin Süleyman ve Fazıl Ahmet'le birlikte yürürken vurularak öldürülür. Topluluğun İttihat ve Terakki'ye bakışını değiştirmesinden dolayı bu olay, bir dönüm noktası niteliğindedir. Cinayetin sorumlusunun İttihat ve Terakki Fırkası olduğunu düşünen topluluk üyeleri, bu zamana kadar sorun yaşamadıkları Fırka aleyhinde yazılar yazmaya başlar. 31 Mart Vakası²'nin ardından toplanma mekânları olan *Hilal* matbaası basılır. Matbaa baskınında Fazıl Ahmet canını zor kurtarır. 31 Mart'tan sonra İttihatçılar'dan müteşekkil Hareket Ordusu, Abdülhamid'i tahttan indirir. Fecr-i Âti üyeleri, bir süre baskın olayının ve toplumsal gelişmelerin yarattığı karışıklığın etkisinin azalmasını beklemeye karar verir.

Nihayet 24 Şubat 1910'da *Servet-i Fünun* dergisinde Fecr-i Âti'ye dair ikinci bir haber yer alır. Artık encümen, kadrosunda yer alan kişilerle³ birlikte manifestosunu resmen sunmuştur. Bildirilerinde şu ifadeler yer alır:

Efkâr-ı münevvere eshabının bu teşebbüs-i hayrı bir nida-i teşçi ve takdir ile karşılayacağına eminiz. Çünkü acı bir itiraf olmakla beraber söylemekten çekinmeyiz ki, memleketimizin ilme, sanata ihtiyacı pek şedittir. Bu ihtiyacı telafi için atılacak en küçük adım, rehaya, itilaya, doğru atılmış demektir; ve bundan mahrum olmak muazzez vatan için elim bir öksüzlüktür (Yücel, *Edebiyat Tarihimizden* 45-47).

Fecr-i Âti'nin öncelikli amacı yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere halkın ilim ve sanat konularında aydınlatılmasıdır. Topluluğun diğer amaçlarından biri de yapıtlarını dizi şeklinde sunacakları "Fecr-i Âti Kütüphanesi"⁴ ni oluşturacak çalışmalara imza atmaktır. Bu noktada Edebiyat-ı Cedidecileri örnek almışlardır. Yetenekli sanatçıların bir araya geldiği bir topluluk olma ülküsünü taşıyan Fecr-i Âticiler, batının önemli yapıtlarının çevirilerinin yapılması, batı edebiyatının doğuya; doğu edebiyatının ise batıya tanıtılması gibi hedefler belirlemiştir. Topluluk, Edebiyat-ı Cedidecileri kimi noktalarda geride bırakmıştır. Fecr-i Âti döneminde pek çok oyun yazılmış, Ahmet Haşim'in yazdığı şiirlerle "özgür koşuk"un başarılı örnekleri verilmiştir.

² 13 Nisan 1909'da İstanbul'da ayaklanma çıkmıştır. Rumi takvimle 31 Mart günü patlak verdiği için bu ayaklanma 31 Mart Olayı olarak bilinir. Selanik'te kurulan Hareket Ordusu 23-24 Nisan gecesi İstanbul'a girerek ayaklanmayı bastırmıştır. Bu olay tamamen aydınlatılmamış olup, isyanın kimler tarafından organize edildiği konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre isyan, II. Abdülhamid'i tamamen devirip iktidarı ele geçirmek isteyen İttihat ve Terakki tarafından çıkarılmıştır. Diğer bir görüş ise isyanın İttihatçılar'ı düşürmek isteyen muhalifler tarafından organize edildiği yönündedir.

³ Hikmet Dizdaroğlu'nun *Fecr-i Âti Topluluğu* çalışmasına göre bildirinin altında isimleri yer alan üyeler: Ahmet Samim, Ahmet Haşim, Emin Bülent, Lami, Tahsin Nahit, Celal Sahir, Cemil Süleyman, Hamdullah Suphi, Refik Halit, Şahâbetin Süleyman, Abdülhak Hayri, İzzet Melih, Ali Canip, Ali Süha, Faik Âli, Fazıl Ahmet, Mehmet Behçet, Mehmet Rüştü, Köprülüzade Mehmet Fuat, Müfit Ratip ve Yakup Kadri'dir. (s.83) Daha sonra Ahmet Samim, Emin Lami, Hamdullah Suphi, Abdülhak Hayri, Ali Canip, Ali Süha, Mehmet Behçet ve Mehmet Rüştü topluluktan ayrılmıştır. (s.84). Bu üyelerden Ahmet Samim vurularak öldürülmüştür.

⁴ Tahsin Nahit'in *Ruh-i Bi-Kayd*, Cemil Süleyman'ın *Timsal-i Aşk*, Köprülüzade Mehmet Fuat'ın *Hayat-ı Fikriyye*'si bu dizi kapsamında ilk olarak yayımlanan kitaplardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



Fecr-i Âti'nin Öne Çıkan Kahramanları ve Faaliyetleri:

Fecr-i Âti üyeleri, yazdıkları eserler ve ileri sürdükleri görüşlerle edebiyat dünyasında çeşitli tartışmaların gerçekleşmesine sebep olmuştur. Topluluk üyelerinden yayın hayatı epey aktif olan Şahâbeddin Süleyman 1909'da sadece *Servet-i Fünun*'da yazmakla kalmaz, aynı zamanda *Resimli İstanbul*, *Resimli Roman*, *Musavver Hâle* ve *Mehasin*'de de yazmıştır. 1908'de *Resimli Kitab*'a yazdığı kadın eşcinselliğinin hikâye edildiği *Çıkma Sokak* isimli piyesi ise konusunun marjinalliğinden ötürü birçok tartışmayı beraberinde getirir. *Çıkma Sokak*'ın yarattığı tartışmalardan sonra "1913'e kadar *Resimli Kitab*'da onun imzasına rastlayamayız" (Polat, *Şahâbeddin Süleyman* 38). Yazarın eseri üzerine tartışmalar üç gruba ayrılabilir: "İlkin, 'sanat, sanat için- sanat, toplum için' savları üzerinde durulur. Sonra sanat-ahlak ilişkileri ele alınır. Daha sonra sanat vicdan ilintisine geçilir"(Dizdaroğlu, 99). *Resimli Kitab*'ın yazarlarından Raif Necdet, edebiyatın gerçekçilik akımı ekseninde toplumsal yaşamın fotoğrafını sergileyen bir sanat olduğunu öne sürer. Bu düşüncesiyle Raif Necdet, topluluğun temel anlayışına; "Sanat için sanat" görüşüne karşı çıkar. Fecr-i Âti üyelerinden Yakup Kadri ise bu gerçekçilik görüşünün artık geride kaldığı iddiasıyla "sanatın hiçbir vakit ne bir ilim, ne de bir fen" (97) olduğunu, bu tip eleştirilerden âzade edilmesi gerektiğini vurgular. Yakup Kadri eleştirisini şu cümlelerle sürdürür: "Ben denizleri taganni ederim, siz vatani... Fakat hiçbir vakit sizin bana ve benim size 'Benim gibi yap! Benim gibi terennüm et!' demeye hakkınız yoktur" (97). Raif Necdet Bey'in eleştirdiği bir diğer nokta, genç ediplerin sürekli kadın ve aşk temalı eserler yazmasıdır. Yakup Kadri bu temlerin, toplumsal hayatı işlemenin önüne geçmeyeceğini belirtir. Bu doğrultuda Fecr-i Âti'ye dolayısıyla *Çıkma Sokak*'a bir diğer eleştiri de Mehmet Rauf'tan gelir. Mehmet Rauf sanatın Yakup Kadri'nin iddia ettiği gibi özgür olmadığına, vicdani muhakeme gerektirdiğine dikkat çekerek *Çıkma Sokak*'ın "vicdanları yaralayıcı, tüyler ürpertici, pisliklerle dolu" (99) olduğunu yazar. Yakup Kadri, bu kez vicdan ve ahlak konuları ekseninde Şehâbeddin Süleyman'ın eserinin "sevicilik denilen cinsi sapıklığın bir müdaafasını yapmadığını, aksine bunun aile içinde yarattığı dramı dile getirdiği[ni]" savunur. Ali Canip ise ahlak meselesine dair düşüncelerini şöyle ifade eder: "Yazını ahlakın buyruğu altına sokmak isteyenler, [...] istiyorlar ki yazılarımız birer dua kitabından farksız olsun"(105). Fecr-i Âti etrafında gerçekleşen bir diğer tartışma ise onların Edebiyat-ı Cedide'nin uzantısı sayılmaları noktasında vuku bulur. Bu noktada Ahmet Haşim, Tahsin Nahit'in şiir kitabına yazdığı eleştiride⁵ "Halit Ziya'nın *Nesl-i Ahir* romanı ile Tevfik Fikret'in *Rûbab-ı Şikeste*'sini küçüms[er]"(101). Topluluğun verdiği eserlerden hareketle eleştiriler bu gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

Fecr-i Âti'deki edebî tartışmaların ağırlıklı olduğu konular Şahâbeddin Süleyman'ın *Çıkma Sokak* isimli eserinde yoğunlaşmıştır. Şahâbeddin Süleyman 1909-1912 arasında faaliyet göstermiş olan Fecr-i Âti topluluğunun temeli olan "Sanat şahsi ve muhteremdir" anlayışı etrafında eser vermiştir. Yazarın bir diğer yayıncılık hamlesi ise 07 Şubat 1911'de *Rûbab* mecmuası etrafında teşekkül eder. Cemal Nadir idaresinde 116 sayı olarak yayımlanan bu mecmua 1913'e kadar Süleyman Şahâbeddin'in edebiyat eleştirisini yönlendirmesinde önemli bir araç olarak kendini gösterecektir. *Rûbab*, hem Fecr-i Âti'yi savunan hem de ona muhalif olan yazarların yazılarına açık olduğundan Fecr-i Âti'yi tüm yönleriyle değerlendirme ufku açan bir kaynaktır. Hikmet Dizdaroğlu Fecr-i Âti'nin faaliyetlerinin 1912'de sona erdiğinden söz ederken topluluğun dağılmasında maddi olanakların yetersizliği, üyelerinin bazılarının Milli Edebiyat gibi farklı edebî cereyanlara dâhil olmaları, ortak bir edebî gayeye hizmet etmemeleri, başka dergilerde ürün vermelerinin aralarındaki bağı zayıflatması ve İttihat ve Terakki Fırkası'nın bir kısmını satın almaya çalışması gibi görüşlerin öne sürüldüğüne değinir. Topluluğun dağılma sebeplerine yönelik görüşleri aydınlatması, başka bir deyişle Fecr-i Âti'nin muhasebesini sunması, yeni edebî cereyanlar üzerinden edebiyattaki dönüşümü ortaya koyması ve edebiyat dergiciliği üzerinden

⁵ Servet-i Fünun'un 981.sayısında 24 Mart 1910'da çıkan "Ruh-i Bi-kayd Fırsatıyla" yazısıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



gelişen tenkit anlayışının geldiği noktaya dair önemli örnekler sunması bakımından *Rûbab* mecmuasındaki yazılara eğilmek gerekir.

Şehâbeddin Süleyman, *Rûbab*'da Fecr-i Âti'yi eleştiren bir yazı yazar. Böylelikle dergideki diğer yazarların konu hakkında görüş beyan etmelerini sağlamış olur. Süleyman bu yazısında Edebiyat-ı Cedideciler ile Fecr-i Âti üyelerinin bazılarının isimlerini aynı cümlede zikrederek iki grubunda sessiz kaldıklarından söz eder. Hakkı Tahsin, bu yazıya cevaben Fecr-i Âti'nin ne bir Fikret, ne bir Rauf ne de bir Cenâb çıkarabilmiş olduğunu belirterek Edebiyat-ı Cedide'yi daha üstün tutar. Eleştirinin Fecr-i Âti'ye yöneldiği bir diğer yazı, Selâhaddin Enis'ten gelir. Enis'e göre Fecr-i Âti ediplerinde "süslü kelimelerden başka hiçbir şey, bir rûh, bir esas yoktur"(Şen, "Fecr-i Âti Encümeni Edebiyatı":1357). Enis, encümen ediplerinin yazılarında daha çok Avrupa etkisinin görüldüğü saptamasında bulunup milli benliğe yönelen "Türklük"e hitap eden eserler yaratılması gerektiğini savunarak edebiyatta milliliğin esas hâline gelmeye başladığını göstermiş olur. Şehâbeddin Süleyman, Fecr-i Âti'yi eleştiren yeni nesil için "ellerindeki rûbabın telleri bî-ahenk bozuk olmasına rağmen kazanma" (1357) çabaları olduğunu yazar. Bir diğer genç yazar Hemedâni-zade Ali Nâci, Fecr-i Âti'nin fikri veya toplumsal bir yenilik sunmadığını, ortaya konulanlarınsa dağınık, fikir birliği içermeyen, ne maksadla yazıldığı belli olmayan eserler olduğunu yazar. Hâlîl Fahri ise Fecr-i Âti üyesi Köprülüzade Mehmed Fuat'ı intihalle suçlar ve İttihatçılarla işbirliği yaptığını ileri sürer. Tüm bu tartışmaların sonucunda *Rûbab*, yeni bir edebiyat topluluğunun yazılarına ev sahipliği yapar. Dergide "Nesl-i Âti Beyannâmesi" başlığında ilkelerini sunarlar. Mehmet Rauf, bu genç nesli "İflas-ı Edebiyat" yazısı ile destekler. Buna karşılık Fecr-i Âti'yi savunan son yazı Hamdullah Suphi'den gelir. Suphi, Fecr-i Âti'nin artık ürün veremediği iddialarını kabul etmez. Şahâbeddin Süleyman ise kendilerini "Yeni Nesil" olarak adlandıran yazarlarla işbirliği içine girer.

"Yeni Nesil" ekibiyle Süleyman Şehâbeddin arasındaki ittifak, Süleyman Şahâbeddin'in bu kez edebiyata yön veren bir üstad kimliğiyle karşımıza çıkmasını doğurur. Kendisi de bir dönem "Yeni Nesil (Nâyiler)" grubuna dâhil olan Halit Fahri Ozansoy, mensubu olduğu "Yeni Nesil"çilerle yazar arasındaki bu ilişkinin maksadını 1970'de *Edebiyatçılar Çevremde* isimli kitabında şöyle aktarır: "Yeni Nesil, Fecr-i Âti'ye hücum edecek; Şahâbeddin Süleyman, sözde kendi sanat okulunu müdafaaya girişecek; ama bizi tanıtmaya yol açsın diye tavizli yoldan atıp tutmalarımıza açık kapı bırakacaktır"(39). Önce gençlere karşı Fecr-i Âti'yi savunan Şahâbeddin Süleyman, sonraları bu gençleri "Nâyiler" adıyla edebiyat çevrelerine tanıtmak ister. "Nazım Hikmet Polat "II. Meşrutiyet Devri Kültür- Edebiyat ve Basın Hayatının Bir Yansıtıcısı Olarak Rûbab Dergisi" başlıklı yazısında II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki başlıca edebî yönelimlerin *Rûbab* dergisi üzerinden takip edilebileceğini ortaya koyar. Polat, bu edebî yönelişleri zikrederken Fecr-i Âti, Nesl-i Âti veya diğer adıyla Nâyiler'i sıralar. "Diğer yanda edebiyata, toplum hayatını yönlendirme görevi veren bir anlayış vardır ki bunu da önce Genç Kalemler'de "Yeni Lisan" ve sonra da daha geniş bir çerçeve ile Milli Edebiyat Hareketi olarak tanıyoruz" (19-20). Kenan Akyüz, *Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923* isimli kitabında aralarında Halid Fahri, Selâhaddin Enis, Hakkı Tahsin, Orhan Seyfi, Yakub Salih, Sâfi Necib, Hasan Said'in bulunduğu "Nâyiler"⁶ için şu ifadeleri kullanır:

Bunlar edebiyatta millilik imtiyazını Genç Kalemler'e bırakmamak için edebiyatın milli oluşunu "milli geçmişe bağlanış"ta görerek, Anadolu'daki Türk edebiyatının ilk devirlerine inmeyi ve böylece 13.yüzyılın büyük mutasavvıfları olan Mevlâna Celaleddin

⁶ Halil Sağlam, "II. Meşrutiyet Dönemi Türk Basımında 'Rûbab' Dergisinin Yeri ve Önemi" başlıklı yazısında Kenan Akyüz'ün ifadelerini şöyle açıklar: "Nâyî, ney üfleme (ney çalan, neyzen) manasındadır. Ney ise Mevlevîliğin remzidir. 'Yeni Nesil' gençlerinin Mevlevî Tarikatı ile doğrudan ilişkileri yoktur. Ancak ilham bakımından Mevlâna Celaleddin Rûmî'ye bağlanmak isterler"(437).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



Rûmi ile Yunus Emre'nin şiirlerindeki samimi ifadeli, lirik ve mistik atmosferi kendi şiirlerinde de yaşatmayı denediler (170).

Bu grup şiirde iç sesin önemini vurgular, her şairin kendine has, taklit edilemeyen bir iç sesi olduğu tezine sarılırlar. Halit Fahri Ozansoy, *Edebiyatçılar Çevremde* isimli kitabında o dönemdeki şiire dair hedeflerini şöyle aktarır: “Paul Verlaine’in ‘de la musique avant toute chose/ her şeyden evvel musiki’ diye başlayan şiiri vardır ya, işte o şiirler Verlaine’in ortaya attığı teze sarılmıştık. Tez doğrudur, şiir iç sestir”(227). 1914’te Şahâbeddin Süleyman’ın Safahât-ı Şîr ü Fikr isimli dergide yayımlanan bir yazısıyla tanıtılan bu topluluğun ömrü kısa sürmüş, planladıkları gibi eser veremedi dağılmışlardır.

Eleştiri Anlayışını Gözler Önüne Seren Bir Roman: *Cadı*

Nazım Hikmet Polat “II. Meşrutiyet Devri Kültür- Edebiyat ve Basın Hayatının Bir Yansıtıcısı Olarak Rûbab Dergisi” isimli çalışmasında derginin beş önemli tartışmaya sahne olduğuna dikkat çeker. Bu tartışmalardan ilki yukarıdaki paragrafta değinilen Fecr-i Âti- Nesl-i Âti (Nâyiler) arasındadır. İkincisi, Şahâbeddin Süleyman ve Yakup Kadri'nin Selanik'teki “Genç Kalemler” arasındadır. Üçüncü bir tartışma konusu ise *Kadınlar Dünyası* dergisinden hareketle gerçekleşmiştir. (Bu noktada dergide pek çok kadın yazarın söz sahibi olduğu gerçeği önemlidir.) Dördüncüsü edebiyat tarihinde tenkit açısından önemli bir yere sahip olan Süleyman Şahâbeddin ve bazı yazarların Hüseyin Rahmi'nin *Cadı* romanı üzerine yaptığı eleştiriler ekseninde gerçekleşir. Öne çıkan sonuncu tartışma ise tesettür konusu üzerinedir. Bunların içinden *Cadı* romanı üzerine yapılan geniş çaplı tartışma Hüseyin Rahmi'nin eleştiriler karşısında kendini savunduğu ve karşındakini eleştirdiği iki kitap dolusu yazı yazmasına yol açmıştır. “*Cadı* 355 sahifelik bir roman... Hakkında yapılan tenkitler münasebetiyle yazılan kitap adedi 5, yekûn sahife sayısı ise 599... Mecmua yaprakları arasında kalan yazılar da hesaba katılırsa bu rakam takriben 700 olabilir”(Polat, *Şehâbeddin Süleyman*: 44). Epey yankı koparmış olan bu tartışmaya teferruatıyla değinmek, polemik yazıları üzerinden edebiyat eleştirisinin geldiği noktada belirlenmiş olan birtakım ölçütleri çözümlemede fayda sağlayacaktır.

Hüseyin Rahmi'nin *Cadı* adlı romanını 1912 yılında kırk sekiz yaşındayken yayımlar. Romanın başında kocasının ölümünden sonra bir çocuğuyla dayısının evinde kalmak zorunda olan Fikriye Hanım'ın, yengesi Emine Hanım tarafından zorla evlendirilmeye çalışılması anlatılır. Fikriye Hanım'a, Nâşid Nefi Efendi adında, üç evlilik geçirmiş, zengin bir koca odayı bulur. Fikriye Hanım'ı endişeye düşüren Nâşid Efendi'nin ilk karısı Binnaz Hanım'a dair etrafta dolaşan rivayetlerdir. Bunlara göre, Binnaz Hanım öldükten sonra cadıya dönüşüp, Nâşid Nefi Efendi'nin ikinci karısını boğarak öldürmüş, beyin üçüncü karısını ise boşatmıştır. Endişe veren rivayetlere karşın Fikriye Hanım, Nâşid Nefi Efendi ile evlenir. Ne var ki, Cadı yalıya taşınan Fikriye Hanım'a da rahat vermez. Babasıyla birlik olup Cadı'yı alt etmeye kalkışsa da bu emelini gerçekleştiremeyen Fikriye Hanım da beyin diğer eşleri gibi evliliğe son vererek yalıyı terk eder. Sonunda Hüseyin Rahmi'nin yaygın olarak bilinen *Gulyabani* romanından hatırlanacağı gibi *Cadı* romanında da korkulan varlığın bir düzmecenin ürünü olduğu ortaya çıkar. Binnaz Hanım'a çok bağlı olan komşusu Aram-i Dil Hanım, dostunun ölümünden sonra kocası Nâşid Nefi Efendi'nin kendine yeni bir eş bulmasını hazmedemez ve cadı maskesi takarak kendi yalısını yan yalıya bağlayan geçitten geçerek insanları korkutur. Gerçeğin Aram-i Dil Hanım'ın büyük oğlu tarafından bir mektupla itiraf edilmesinin ardından hikâyeye izahı mümkün olmayan doğüstü durumlanmış gibi yerleştirilen birçok olay, bu kez rasyonel açıklamalara oturtularak aydınlatılır. Hüseyin Rahmi'nin birçok eleştiriye mahal veren eserinin konusu kısaca bu şekildedir.

Hüseyin Rahmi'nin *Cadı* romanı basıldıktan sonra, aynı yıl içerisinde -1912'de- *Rûbab Mecmuası* müdürü Şahâbeddin Süleyman mecmuanın 51.sayısında romanla ilgili “Son Bir Eser: Cadı” başlığını taşıyan bir eleştiri yazısı yayımlar. Şahâbeddin Süleyman, Hüseyin Rahmi'nin olayları gülünç biçimde yansıtma özelliğine değinirken, yazarın roman kişilerini konuşturmadaki

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



taklit yeteneğinin altını çizer. Yazarı, *Cadı*'ya kadar yazmış olduğu romanlar kapsamında başarılı gerçekçilerden sayar. Buna karşılık, *Cadı* romanının alelacele yazılmış, doğallıktan uzak bir eser olduğu iddiasını ortaya atar: “*Cadı*, bu ne bir ciddi sanat yapıtı, ne de bir sanatlı gülmecedir. Acele yazılmış, olayları birbirine tamamen bağlayamamış, edâ bakımından pek yalın, yaratılıştan, buluştan yoksun, doğallıktan uzak, gereksiz ve üzücü felsefelerle dolu bir romandır”(Bek 25). Şahâbeddin Süleyman, romandaki bazı detayların okurun nezdinde gülünç, hüznü veya korkunç kabul edilemeyeceğini, eserin duygu yoğunluğu taşımayan “soğuk görüşlerle” bezeli olduğunu vurgular. Hüseyin Rahmi’yi çok kızdıracak şu görüşleri ekleyerek yazısını sonlandırır:

Bu büyük masalda biraz üslûp, biraz düzenleyiş güzelliği, biraz dikkat ve özen bulunsaydı, ne güzel bir yapıt olabilirdi[...] Zaten bizde birkaç yapıttan [sonra] ölmek kesin değil mi? Belki Hüseyin Rahmi Bey de öyle bir edebî ölüm noktasında bulunuyor (Bek 27).

Bu yazı *Cadı*'yı eleştiren son yazı olmaz. Halit Fahri, Salâhattin Enis, Ali Naci, Hakkı Tahsin gibi yazarlar da *Rûbab* üzerinden eleştiri yazıları yazarak Şahâbeddin Süleyman’a destek verirler. Tüm bu yazıların karşısında Hüseyin Rahmi *Zamane Eleştirmenlerine Cevap: Cadı Çarpıyor* ismini taşıyan bir kitapta eserini savunup eleştirilerini bir araya getirir. Hüseyin Rahmi, kitabında ilk olarak kendisini dergiye yazdığı mektupla destekleyen Mevhibe Ziya Hanımefendi’ye itafen teşekkür mahiyetinde bir yazı yazar ve ilk olarak bu yazı üzerinden kitabını savunur. Kitapta yer alan ikinci yazının başlığı “Pembe Bir Mantar”dır. Bu yazısında Hüseyin Rahmi Meşrutiyet’teki edebî ortamın bir yayın kirliliğine yol açtığını imleyen ifadeler kullanır. Meşrutiyet döneminin yarattığı serbest ortamın iyi değerlendirilemediğine buna karşılık bencilce bir yaklaşımla cahilce sözlerin ortalıkta dolaştığından bahseder. Yazılarıyla üstadları⁷ eleştirmeye yeltenen yeni yetme yazarların saygısız olduğundan yakınan Hüseyin Rahmi, bu çevrede küstahlık modasının hâkim olduğunu belirtir. Hüseyin Rahmi yazısında “kavga mantarları” olarak andığı bu kimselerin dergiye verdikleri adla Tefvik Fikret’in *Rûbab-ı Şikestes*i ile alaka kurma çabalarının nafîle oluşundan bahseder, okurun dergiye rağbet etmediğini öne sürer.

Geçen yıl, sayın şair Tefvik Beyefendi’nin *Rûbab* adıyla yayımladıkları ünlü şiirlerinden hayat çalarcasına bir hokkabazlıkla hemen o adı benimseyerek âdeta onu kendisine dönüştüren bir cüretle bir pembe mantar daha bitti. İlk yayımında bu, Fikret’in *Rûbab*’ının bir zeyli sanıldı. Onunla hiç ilgisi olmadığı anlaşıldı. Yeşerdiği o köşede kendisiyle ilgilenen olmadığından can çekişmeye başladı (36).

Hüseyin Rahmi, bir derginin var olabilmesi için kendisinden öncekilerin yok oluşundan ibret alması gerektiğini yazar. *Rûbab*’ın İstanbul’un çeşitli semtlerindeki okurlarından yazı beklemesinin düşük nitelikli yazıları beraberinde getireceğini ifade eder. Ülkedeki okur kitlesinin iyiyi kötüyü ayırt edememesinden yakınmanın şu durumda gereksiz bir yaklaşım olduğuna odaklanır. Okurun niteliği şüpheli olan yazılar karşısında dergiye ilgi göstermemesinin kaçınılmaz olduğunu düşünen Hüseyin Rahmi dergideki yazarların sarf edilen çabanın fark edilmediğine dair yakınmalarını anlamsız bulur. Hüseyin Rahmi’nin bu eleştirisinin hedefinin *Rûbab* yazarı Şahâbeddin Süleyman olduğu şu cümlelerden anlaşılır:

Rûbab hakkında şu ayrıntıyı vermektan maksadım derginin övünme başköşesine kurulan “direktör literer” Şahâbeddin Süleyman Bey’in orada aldığı edebî bir Don Kişot ağırbaşlı hâlini

⁷ Hüseyin Rahmi: “Okulda yaladıkları mürekkebin henüz yüzlerinden lekeleri silinmemiş çocuklar Kemal’den, Hamid’den, Ekrem’den, Fikret’ten, Uşşâkizâde’den, Cenâb’dan başladılar. Bunları devirmek için en öldürücü darbeyi indirebilmek en büyük güç, en beğenilecek beceri sayılıyordu” ifadesini kullanır (Bek, 35).

göstermek içindir. Bu dergi, eleştiri adı altında onun bunun yapıtlarına aç kurt gibi yapışarak kopardığı kanlı parçalarla besleniyor. Bizdeki ahıksızlığın işte edebî şekli (37).

Hüseyin Rahmi, *Rûbab*'ın 51.sayısında kullanılan "edebî hareket" kavramının Fransızca'dan alındığını ancak Türkçe'de kaba bir anlama yol açtığını yazarak kendi eserine yönelik savunma yapmanın öncesinde derginin noksan bulduğu yönlerini ifşa etmeye çalışır. Bu sayıda sözünü ettiği yazı Şahâbeddin Süleyman'a ait olan "Meşhur Olmak"tır. Hüseyin Rahmi bu yazıda ünlü olma hevesinin Şahâbeddin Süleyman tarafından ayıplanmasının bir paradoksa yol açtığını, "*Rûbab*'ın ünlü olmayan yazarının ünlü olma hırsıyla herkesten çok yanıp tutuştuğunu"(39) ekler. Hüseyin Rahmi derginin yine 51.sayısında yer alan Mehmed Emin şiirlerini de eleştirir: "Mehmed Emin Beyefendi'nin ruhta acı inlemelerin yakınlarını uyandıran şiirlerini çıkardıktan sonra dergiyi buruşturup da sobaya atar isek bu kadar soğukları bir an için sıcaklığa çevirmekten dolayı büyük bir sevap işlemiş oluruz"(43). Milli hislere yer vermeyi çok önemseyen dergide neden hiç milli roman veya hikâyenin yer almadığı da Hüseyin Rahmi'nin bir diğer eleştirisidir. Derginin ilk sayılarında bazı sayfalarda yer alan kutucukların içinde "Kiralıktır" ibaresini görmek mümkündür. Hüseyin Rahmi, bu detayla da dalga geçerek "Züğürtlük insanı bu gibi şaşırtıcı buluşlara yönelir" der. Sonraları *Rûbab*'ın ilan kutucuklarının yerine sembol ve harflerin bir araya getirilmesi yoluyla cevabına erişilen bilmeceler yerleştirilir. Hüseyin Rahmi "Bu kiralık boş kısımlar şimdi enayice bilmecelere ayrıldı" diyerek derginin ödüllü bilmecesinin abesliğine dikkat çeker. Ödüllü bilmecede Boğaziçi'nin Rumeli yakasındaki en güzel yer sorulmaktadır. Hüseyin Rahmi, güzelliğin göreceli olduğunu dolayısıyla bu sorunun cevabının kişiye göre değişeceğini belirterek "Kendi zevkini ölçü birimi sanmak pek büyük ve küstahça bir saflıktır. Başkalarını kendi zevkimize uymaya uğraşmak, başımızdan büyük halt etmektir" (45) ifadesiyle konuyu *Cadı* romanına yönelik eleştiri değil saldırı olabilecek yazıya kaydırır. *Cadı*'nın ne ciddi ne de mizahi bulunmaması iddiasını gülünç bulan Hüseyin Rahmi, bir eserin illa ciddi veya komik olamayacağını, kendi eserinde iki türün çevresinde bir hikâye anlattığını vurgular. Şahâbeddin Süleyman'ın *Cadı* için kederli felsefelerle dolu olduğuna, bu tip pasajlara gerek olmadığına dair düşüncelerine Hüseyin Rahmi "Kederli felsefelerle dolu olmak bir yapıt için kusur mudur? Böyle bir hüküm var mı? Öyle ise Şopenhaver'in, Niçe'nin eserleri en bayağı kitaplardır" (63) yanıtı ile karşılık verir.

Şahâbeddin Süleyman ile Hüseyin Rahmi arasındaki *Cadı* üzerine bina edilen ve başka konularda eleştirileri barındıran tartışmanın diğer yazarlara taşınması Ali Naci'nin yazarı sert biçimde eleştirdiği "Cadı Hortladı" adlı yazısıyla gerçekleşir. Cemal Nadir Bey de "Bir İzah" başlıklı yazısıyla benzer bir tutum sergilemiştir. "Bütün bu ağır eleştiriler neticesinde Hüseyin Rahmi *Şekavet-i Edebiye* adlı yeni bir kitabı kaleme alır"(Göçgün 74). Burada kısaca değinilmeye çalışılan *Cadı* etrafında gerçekleşen eleştirilerden anlaşılacağı üzere henüz sadece metnin teknik özelliklerini temel alan nesnel bir edebî eleştiri anlayışı söz konusu değildir. Hüseyin Rahmi sadece kendi eserini savunmayı dergi etrafındaki oluşuma dair de fikir beyan etmiştir. Dergideki reklam kaygısından milli benliğin kötü şiirler üzerinden yansıtılmaya çalışılmasına kadar pek çok noktayı ön plana çıkaran bir eleştiridir. Yazarın ifadeleri öznel olmakla birlikte *Rûbab* dergisinin faaliyetlerini dışarıdan gözlemleyen birinin fikirlerini yansıtması bakımından önemlidir.

Sonuç:

Bu çalışmanın başında da değinildiği üzere Fecr-i Âti'den söz ederken bir önceki kuşak olan Edebiyat-ı Cedidecilerden bahsetmemek olanaksızdır. Aynı şekilde edebî grupların arasındaki organik bağı göz ardı etmediğimizde Fecr-i Âti sonrasında ortaya çıkan Nâyiler gibi toplulukların sanat anlayışına temas etmek kaçınılmazdır. Siyasi/toplumsal koşulların sanata yansması şeklinde vuku bulan edebî cereyanlara değinirken grupların ayırt edici özelliklerini belirlemek, grupları sanat anlayışları veya çıkardıkları dergiler üzerinden birbirlerinden birer akım/dönem adı ile ayırmak güçtür. Kezâ edebiyat tarihlerinde birer akımı çağrıştıran dönemin mecmuaları etrafında

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



gerçekleşmiş olan bu edebî deneyimleri birbirlerinden kesin bir hatla ayırmamak, dönemin ruhuna uygun, doğal bir yaklaşımın ürünüdür. Söz gelimi, çeşitli edebiyat gruplarının birbirinden bağımsız düşünülmemeyeceğinin sebebi birbiriyle iletişimleri neticesinde görüş beyan edip ayrılan noktalarını tanımlamaya gereksinim duymalarıyla ilintilidir. Fecr-i Âti ve *Rûbap* dergisini mercek altına alan bu çalışmada diğer gruplara değinmemek işlenen konunun mahiyetini kısıtlayacağından dönemi tarihsel sürece uygun çeşitli gruplar arasındaki tartışmalar dolayımında ele alma yoluna gidilmiştir.

Edebiyat tartışmaları ışığında birbirinden bağımsız biçimde değerlendirildiğinde anlam ifade etmeyecek olan edebî grupların faaliyetleri aynı zamanda dönemin edebiyat eleştirisinin niteliklerini de mecmua üzerinden gözler önüne serer. *Rûbab*'da öne çıkan edebiyat temelli tartışmalardan en önemlileri Nâyiler topluluğunun ortaya çıkışına zemin hazırlayan eleştiriler ile Hüseyin Rahmi'nin *Cadı* romanı hakkında yazılanlardır. Fecr-i Âti üyelerinden Süleyman Şahâbeddin'in *Cadı*'yı eleştirirken "Bir az daha çok duygusallığı, bir kişisel edâsı olsaydı"(24) cümlesi bu konuda çok şey izah eder. Sanatı duyguları iletme aracı olarak gören Fecr-i Âticiler için toplumsal gerçekliğe temas etmek ikinci plandadır. Bu açıdan Şahâbeddin Süleyman'ın duygusallık beklentisi Fecr-i Âti'nin edebiyat anlayışıyla paralellik arz eder. Bir diğer bağlantı noktası ise "kişisel edâ" beklentisidir. Fecr-i Âti'nin "Sanat şahsi ve muhteremdir" mottosunun yaratıcısı için bu beklenti de gayet anlaşılırdır. Mecmua etrafında ortaya konulan sanat anlayışı, eser eleştirisindeki yaklaşımın ölçütleri ile bağımlıdır.

Edebiyat eleştirisinin öznel-nesnel karşıtlığında nereye oturtulabileceğini göstermesi bakımından da *Rûbab* etrafındaki tartışmalar önemlidir. Şahâbeddin Süleyman'ın *Çıkamaz Sokak* piyesinin ahlak çerçevesinde eleştirildiği düşünüldüğünde *Cadı*'ya yöneltilen eleştirilerin hikâye edişteki teknik noktalara temas etmesi bakımından nisbeten nesnel olduğu iddia edilebilir. Böylelikle Fecr-i Âti ve *Rûbab* üzerinden edebi faaliyetleri takip ederken edebiyat eleştirisinin dönüşümünün izlerini gözlemek de mümkün hâle gelir. Bir yanda yazarların duygusal olarak nitelendirilebileceğimiz öznel tespitleri söz konusu iken diğer yanda bir yapının teknik özelliklerine yoğunlaşmış daha nesnel bir eleştiri anlayışı söz konusudur. Böylelikle, *Rûbab* Süleyman Şahâbeddin'in yazısıyla nesnel eleştiri anlayışını ortaya koymuş bir mecmua olarak edebiyat eleştirisi tarihinde yeri ayrıca zikredilmesi gereken bir dergi olma özelliğini de taşır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Kenan. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- BAŞOL, Câhide. "Teddîk: Fecr-i Âti", *Servet-i Fünûn*: 90.2343, (7 Ağustos 1941).
- DİZDAROĞLU, Hikmet. *Fecr-i Âti Topluluğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi:5, (Temmuz 1979)
- GÖÇGÜN, Önder. *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi. *Cadı*. İstanbul: Bahar Matbaası, 1967.
- _____. *Zamane Eleştirmenlerine Cevab: Cadı Çarpıyor ve Şakavet-i Edebiyye Edebiyat Haydutluğu*. (Günümüz Türkçesi'ne Çeviren: Kemal Bek). İstanbul: Özgür Yayınları, 1998.
- KARAY, Refik Halit. "Sina-yı Emel ve Fecr-i Âti". İstanbul: *Yeni Mecmua*:2.38, 1940.
- POLAT, Nazım Hikmet. "Yeni Nesil Tarafından Rûbâb Mecmuası'nda Fecr-i Âti'ye Karşı Yürütülen Mücadele" *Türk Dünyası Araştırmaları*:19, (Ağustos 1982).
- _____. *Şahâbeddin Süleyman*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013



- _____. "II. Meşrutiyet Devri Türk Kültür-Edebiyat ve Basın Hayatının Bir Yansıtıcısı Olarak Rûbab Dergisi". *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*: 14, 2003.
- REŞAT, Fevzi. "Fecr-i Âtî Nasıl Bir Teşekküldü", *Uyanış-Servet-i Fünûn*: 68.4, (4 Eylül 1930)
- SAĞLAM, M.Halil. "II. Meşrutiyet Dönemi Türk Basınında 'Rûbab' Dergisinin Yeri Ve Önemi". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*: 12, 21 (Haziran 2009).
- SEVÜK, İsmail Habib. *Edebî Yeniliğimiz*, İstanbul: Devlet Matbaası, 1932.
- ŞAHÂBEDDİN Süleyman. "Bir Bilanço", *Rûbâb*: 1.15, (26 Nisan 1328).
- _____. "Bir Kitab-ı Şütûm (Cadı Çarpıyor)". *Rûbâb*: 2.62, (29 Mayıs 1329)
- _____. "Nâyî"ler-Yeni Bir Gençlik Karşısında," *Safahât-ı Şi'r ü Fıkr*: 1, (Mart 1330)
- ŞEN Cafer. *Fecr-i Âti Edebiyatı*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.
- _____. "Fecr-i Âti Encümeni Edebiyatı". *Turkish Studies*: 4.1, 2009.
- OZANSOY, Halit Fahri. *Edebiyatçılar Çevremde*. Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları, 1970.
- TÖRE, Enver. *Fecr-i Âti'nin Kurucularından Müfit Râtip Makaleleri*. İstanbul: Mvt Yayıncılık, 2005.
- YÜCEL, Hasan Ali. *Edebiyat Tarihimizden*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

